

آینهٔ خراسان

تلاش برای دوزدن مصوبه دولت

براساس گزارش یک نهاد مسوول، مشخص شده است پس از ابلاغ مصوبه مهم دولت درخصوص ممنوعیت واردات خودروهایی با حجم موتور بیش از دوهزارو۰۵سی‌سی، برخی افراد سودجو در تلاش هستند با دستکاری و جعل برخی مشخصات و اسناد، اقدام به واردکردن برخی مدل‌های خودرو کنند که نزدیکی ظاهری و اسمی به نمونه‌های دارای مجوز و قابل ترخیص دارند، که فعلا با هوشیاری مسوولان مربوط در بخش ترخیص کالاها، موفق به اجرایی‌کردن این طرح خود نشده‌اند اما این ترغند قطعا به انجام دیگر پیگیری خواهد شد.

ایران

طرح دوفوریتی‌که درمجلس خبرگان فقط ۵رای آورد

در حالی که رسانه‌های منتسب به جریان‌های سیاسی مختلف، هرازچندگاهی درباره حضورداشتن یا نداشتن آیت‌الله‌هاشمی‌رفسنجانی در انتخابات هیات‌ریسه مجلس خبرگان گمانه‌زنی می‌کنند، قدرت‌الله علیخانی مشاور وی ناگفته‌هایی از تصمیم خبرگان پیش از فوت آیت‌الله مهدوی‌کنی را روایت کرد. وی در واکنش به شایعات در این‌باره به ایلنا گفت: در جلسه اخیر مجلس خبرگان رهبری یک طرح دو فوریتی پیش از فوت آیت‌الله مهدوی‌کنی داده شد که مجلس خبرگان به همین شکل ادامه یابد و انتخابات جدید برای ریاست مجلس خبرگان صورت نگیرد. در روز رای‌گیری هم آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی حضور نداشتند. اما این طرح دوفوریتی فقط پنج رای آورد و نشان داد که آن چیزی که از بیرون نشان داده می‌شود با آن چیزی که در داخل مجلس است و تصمیماتی که گرفته می‌شود، بسیار متفاوت است. علیخانی همچنین تاکید کرد ورود هاشمی برای ریاست مجلس خبرگان به احساس وظیفه وی بستگی دارد.

جمهوری اسلامی

آدامس جویدن دیپلمات ایرانی در جلسه «سازمان ملل»

جویدن آدامس در جلسات رسمی و حتی بین‌المللی توسط بعضی اعضای هیات‌های ایرانی همچنان ادامه دارد؛ در اخیر شامگاهی (ساعت ۲۱) ۲۹زده هنگامی که نماینده جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل درحال پاسخ‌دادن به اتهامات واهی کانادا علیه کشورمان در موضوع حقوق بشر بود، فرد بعدی هیات ایرانی مشغول جویدن آدامس بود؛ وزرات امور خارجه تذکر بدهد و البته تلوزیون نیز این قبیل صحنه‌ها را نشان ندهد.

به‌بهانه‌ارایه لایحه قانون مدیریت شهری

از تاریخ لازم‌الاجراشدن این لایحه قانونی، تمامی اراضی ملی یا دولتی در اختیار وزارت راه‌وشهرسازی و اراضی موات واقع در محدوده و حریم مصوب شهرها به‌منظور تأمین اراضی موردنیاز ساخت مسکن ارزان‌قیمت گروه‌های کم‌درآمد و واگذاری به‌صورت معوض در جهت تمکک اراضی و املاک مورد نیاز زیرساخت‌ها و خدمات عمومی به‌صورت رایگان در اختیار شهرداری‌ها قرار گرفته و باید اسناد اراضی فوق به شهرداری‌ها انتقال یابد. همچنین آماده‌سازی اراضی دولتی در شهرها به دریافت هزینه آن صرفا برعهده شهرداری‌ها خواهد بود. موضوع مهم دیگر، واگذاری اراضی مشرف به شهر توسط سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری با حفظ مالکیت به شهرداری‌ها برای ایجاد فضای سبز و کمربند سبز شهری است که در این لایحه به‌صراحت ذکر شده است. همچنین برنامه‌ریزی به‌منظور کاهش آسیب‌های اجتماعی از طریق ایجاد و اداره آسایشگاه‌ها و موسسات درمانی و حمایتی و گرخانه‌ها، همچنین برنامه‌ریزی و مشارکت در ایجاد و اداره مجتمع‌های گردشگری، واحدهای تفریحی- اقامتی و پذیرایی از جمله وظایف جدید محوله به شهرداری‌هاست. در حوزه فرهنگ، شهرداری‌ها به ترویج و توسعه فرهنگ و ارزش‌های اسلامی- ایرانی، آموزش شهروندی و مدیریت ایجاد و نگهداری مراکز و آثار فرهنگی، نمایشگاه‌ها، سینماها و تئاترها موظف شده‌اند. شهرداری‌ها به‌موجب این لایحه، مدیریت توزیع گاز، سوخت مایع، برق، آب‌شرب شهری، جمع‌آوری، انتقال و تصفیه فاضلاب و نظارت بر ارایه خدمات ارتباطاتی در محدوده شهر را برعهده خواهند داشت. شهرداری‌ها به‌موجب این‌پیش‌نویس، علاوه‌بر مقابله با سیل و حریق در برابر سایر سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه، مسوول شمرانته شده‌اند. به این ترتیب با واگذاری وظایف یادشده، دولت کوچک و چابک خواهد شد و صرفا به امور حاکمیتی و ملی خواهد پرداخت و مدیریت شهری به معنای واقعی و مطابق با روح حاکم بر قانون‌اساسی جمهوری اسلامی و براساس تجارب بین‌المللی محقق می‌شود.

سیاست

مصدق در دادگاه نظامی

۶۱ سال از اعلام حکم رهبر جنبش ملی شدن نفت ایران گذشت

نزعت امیرآبادیان

او سه‌وقصد به منظور برهم‌زدن اساس حکومت و

ترتیب وراثت تاج‌وتخت سلطنت و تحریص مردم به مسلح‌شدن بر ضد قدرت سلطنت بود. این اتهام از اینجا ناشی شده بود که دکتر محمد مصدق در روز ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ در مقام نخست‌وزیر، فرمان عزل خود را از نخست‌وزیری که توسط محمدرضا پهلوی صادر شده بود مورد قبول قرار نداده و به اجرا نگذاشته بود.

در ساعت ۲:۴۵بعدازظهر دادگاه آغاز شد، دکتر محمد مصدق در حالی که یک قیای نازک برک (نوعی پارچه نرم که در خراسان از پشم شتر یا بز با دست می‌بافند) روی کت برک پوشیده بود با عصا و کیف دستی در دست، علت این ناهنجارنشان سرهنگ جلیل مدرس زیر بغلش را گرفته بود وارد سالن شد. مجربین، عکاسان و فیلمبرداران داخلی و خارجی برای عکسبرداری و فیلمبرداری هجوم آوردند و از هم‌دیگر سبقت می‌گرفتند.

دکتر مصدق در طول مسافت در ورودی سالن تا جایگاه متهمین به طعنه می‌گفت: «از متهم عکس بردارید... عکس متهم را درست بگیرید.» سپس در جای خود نشست.

دکتر محمد مصدق در این دادگاه در اولین سخنان پس از معرفی خود در پاسخ به رییس دادگاه که خواسته بود اگر مصدق و ریاحی به موجب قانون ۱۹۵۵ اعتراضی در مورد عدم صلاحیت دادگاه دارند، به صدای بلند می‌گوید: «ایراد دارم (از جا بلند می‌شود) قبلا لازم است به عرض دادگاه برسانم اگر من می‌گویم سیاست خارجی در این کار دخالت دارد، مردم این نیست که سیاست خارجی با اشخاصی که فعلا در این جلسه عملیاتی می‌کنند، ارتباطی داشته باشد. برای خود من یک واقعه‌ای روی داده که ناچار از عرض آن می‌باشم. آن واقعه این است که در دوره پانزدهم تقنینیهٔ وقتی‌که انتخابات تهران شروع شده بود ده‌ای به خانه من آمدند و گفتند: «فردا

باید در مسجد شاه و بیاناتی بکنید و مردم را متوجه کنید به اینکه انتخابات آزاد است و دولت حق دخالت ندارد.» من هم دعوتی از مردم تهران برای حضور در مسجد شاه کردم.»

رییس دادگاه سخنان مصدق را قطع می‌کند و به او اجازه صحبت نمی‌دهد.

یک سال پیش در روز ۲۸ مرداد ۱۳۹۲ آرشبو امنیت ملی ایالات متحده به مناسبت

شصتمین سالروز برکناری محمد

مصدق نخست‌وزیر ایران، در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، اسنادی تازه منتشر کرد؛ اسنادی

متعلق به بایگانی‌های «سیا» که به تازگی از رده‌بندی محرمانه خارج شده بود. این اسناد شامل مدارکی است که می‌توان آنها را نخستین تایید رسمی «سیا» در رابطه با کمک به برنامه‌ریزی و انجام کودتا دانست. مصدق در سال ۱۳۳۲ با خوبی از این ماجرا آگاه بود. او در طول دادگاه بارها و بارها به دخالت کشورهای بیگانه در اتفاقات ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ اشاره کرد و هر بار سخنان او توسط «سر تیپ آزموده» دادستان یا «سرلشکر نصرالله مقلبی» رییس دادگاه قطع شد. او در بخشی از دفاعیات خود می‌گوید: «جناب آقای سرلشکر، متهمی که شما می‌خواهید او را تبرئه کنید با حکم اعاده‌اش را صادر کنید، باید از خود دفاع کند. حالا عالیجناب می‌خواهید با آن مرد (اشاره به دادستان) مشورت کنید. (با نهایت عصبانیت و با آوایی بلند روی میز می‌گوید) من به صلاحیت آن مرد هم اعتراض دارم تا جناب عالی بدانید من بیش از اینها به قوانین آشنا هستم. (اشاره به سر تیپ آزموده) ایشان بیاساسیه نیستند؟»

۶۰ سال پس از کودتای ۲۸ مرداد، سازمان سیا، با خارج کردن اسنادی از طبقه‌بندی محرمانه به نقش خود در این کودتا اعتراف کرد. در این اسناد ارجاعاتی به رمز آژاکس وجود دارد. آژاکس رمز

بزرگمهر در کتاب خود می‌نویسد: «روز یکشنبه ۱۷ آبان ۱۳۳۲ (هجری شمسی) محاکمه دکتر مصدق در یک محکمه نظامی در سلطنت‌آباد، یکی از مراکز نظامی واقع در شمال‌شرق تهران آغاز شد. اتهام

نیز هستند.

بر اساس این اسناد، آمریکا قصد داشته به شکل قانونی یا شبه قانونی دولت مصدق را با یک دولت طرفدار غرب به نخست‌وزیری زاهدی عوض کند.

بخشی از اسناد سیا درباره ایران که به مقطع کودتا مربوط می‌شوند در دهه ۱۹۶۰ از میان رفته‌اند، سیا ادعا می‌کند در بایگانی‌های امن خود جای کافی برای نگهداری آنها نداشته است.

سیا در مقدمه یکی از سندهایی که سال گذشته منتشر شد - که گزارشی متعلق به سال ۱۹۵۴ است - می‌نویسد: «در پایان ۱۹۵۲ روشن بود که دولت مصدق نمی‌تواند با کشورهای غربی که منافعی در ایران دارند به توافقی نفتی برسد.» «هدف عملیات آژاکس سرنگونی دولت محمد مصدق، بازسازی منزلت و قدرت شاه و جایگزینی دولت مصدق با دولتی بود که ایران را با سیاست‌هایی سازنده اداره کند.» بنابر این سند همچنین هدف کودتا این بوده که دولتی بر سر کار بیاید که دولت‌های غربی بتوانند درباره بازار نفت با آن به توافق برسند. در مارس ۱۹۵۳ (اسفند ۳۱-فروردین۳۲) وزارت خارجه آمریکا از سازمان سیا می‌خواهد امکان ساقط کردن دولت مصدق از طریق عملیات مخفیانه را بررسی کند.

نتیجه ارزیابی سیا این است که امکان چنین عملیاتی وجود دارد. پس از آن مقرر شد سیا به همراه سرویس اطلاعات سری بریتانیا (SIS) که به MI6 شناخته می‌شود) عملیات سرنگونی مصدق را به انجام برسانند. کریمت روزولت، رییس بخش خاور نزدیک و آفریقای سازمان سیا نخست با رییس دفتر ایران سیا، راجر گورلن و دو افسر اطلاعاتی دیگر در بیروت دیدار می‌کند و سپس در ۱۴ ژوئن ۱۹۵۳ (۲۴ خرداد ۳۲) طرح کودتا به دفتر سرویس اطلاعات سری بریتانیا ارایه می‌شود. بنابر اسناد سیا، پس از آن طرح کودتا برای تایید از طرف سیا به

وزارت خارجه آمریکا و از طرف سرویس اطلاعات سری بریتانیا به هر وزارت خارجه بریتانیا ارایه شد. ملاحظه وزارت خارجه آمریکا این بوده که ایالات متحده بتواند پشتیبانی‌های لازم را از دولتی که به جای دولت مصدق بر سر کار می‌آید، انجام دهد و همچنین دولت بریتانیا کتبا رضایت خود برای رسیدن به توافق نفتی با دولت بعدی ایران را اعلام کند. آنگونه که جلیل بزرگمهر در خاطرات خود می‌نویسد گفت‌وگوهای دادگاه

مصدق بسیار ترازیک بود. نخست‌وزیر ایران بارها در طول دفاعیات خود خشمگین می‌شود، فریاد می‌زند و بارها می‌گوید: «حال آقای رییس دادگاه، خیال می‌کنید من دیوانه هستم. همه‌اش که نمی‌شود روی ماده صحبت کرد. والله اگر شما حکمی بدهید بگویید «فهمیدم» مسوول هستید. اگر کسی محتاج نباشد که کاری انجام ندهد و انجام بدهد، خلاف وجدان رفتار کرده. من باید شما را روشن کنم. شما باید وجدان خود را قاضی کنید. آدم بی‌غرض از حرف کسی رنجش حاصل نمی‌کند. باید گذاشت اگر یک نفر درد دارد یا بغض دارد بگوید. پس آدم بی‌غرض، آدمی که می‌خواهد در مقابل وجدانش یغبرند نباید جلوی حرف کسی را نمی‌گیرد و این

آدم با کمال ملایمت، صبر و حوصله می‌کند. امروز همه دنیا منتظر این هستند که ببینند این دادگاه چه حکمی می‌دهد. برای شما همچو روزی پیش نیامده ۱۳۳۲ علیه دولت مصدق را خنثی و توازن قوا را از سمت حامیان محمدرشاه‌ها پهلوی به سوی حامیان مصدق سوق داد. اما پس از برانزادی دولت مصدق در ۲۸مرداد ۱۳۳۲ دستگیر و زندانی شد. ۲- یکی از قوای سه‌گانه کشور که عامل تشکیل حکومت صبح است و آن شامل مجلس شورای است مرکب از نمایندگان ملت که وضع قوانین را برعهده می‌گیرد. قانونگذاری. (فرهنگ فارسی معین) ۳- منبع دفاعیات دکتر محمد مصدق، کتاب «مصدق در محکمه نظامی»، اثر جلیل بزرگمهر

مملکت است که مقاصد بیگانه را انجام دهند.»

رییس دادگاه با قطع کلام مصدق و با عصبانیت از جای خود برخاست و گفت: «آقا ما مقاصد بیگانه را انجام نمی‌دهیم. ما سربازیم. (چند نفر از تماشاچیان کف زدند) آقای دکتر مصدق به ما اهانت نکنید! خیلی بد است که بگویید ما مقاصد بیگانه را انجام می‌دهیم.»

دکتر مصدق: شما اگر ندانید...

رییس دادگاه: ما همه وطن‌پرست هستیم. این حرف‌ها صحیح نیست. ما به خاطر شیخوخیت به شما احترام می‌گذاریم. به خاطر داشته باشید این مجلس روضه‌خوانی نیست.

مصدق: ما این روضه‌خوانی را به شورای‌امنیت هم کردیم. جمله شرطیه اگر است و من با اگر هزارحرف می‌زنم. این بود اعتراضات ما نسبت به آن مرد که حق نشستن در دادگاه را ندارد و باز تکرار می‌کنم حق ندارد.

در اواسط ژوئیه (اواخر تیرماه) وزارت خارجه‌های آمریکا و بریتانیا مجوز انجام عملیات آژاکس را با تایید رییس‌جمهور آمریکا صادر کردند. مطابق این اسناد، پروپاگاندایی شدید علیه دولت مصدق به راه می‌افتد. همکاری شاه عنصری اساسی در موفقیت کودتا بوده است و یکی از این اسناد می‌نویسد: «از آنجا که شاه نشان داده مردی بی‌تصمیم است» از طریق خواهر پرنفوذش اشرف پهلوی برای همکاری تحت فشار گذاشته شود.

نخست‌وزیر وقت ایران در بخشی از دفاعیات خود می‌گوید: «من از این نظر دفاع نمی‌کنم که دادگاه مرا تبرئه کند و از تضییقاتی که هرزندانی دچار آن است راحت شوم. زیرا محکومیت ناشی از ایمان و عقیده، محکومیتی که نتیجه آزادی و استقلال مملکت است چیزی نیست که مرا متاثر کند، بلکه موجب خوشوقتی است و افتخار من است. بفرض که از زندان خلاص شوم، در خارج چه تأمین جانی دارم؟ اگر در زندان مرا از بین ببرند همه خواهند فهمید که دست چه اشخاص و چه سیاست‌هایی در کار بوده است.

در صورتی که خارج از زندان کسی پی نخواهد برد که مرا کی و چطور از بین برده است؟ پس دفاع من فقط از دونظر است: اول آنکه ثابت کنم که با چه استدلال یک‌عده از رجال وطن‌پرست را که سرمایه بزرگی برای مملکت خواهند شد به جای اینکه تشویق شوند گرفتار حبس و زجر گردانند، دوم اینکه با چه لطایف‌ال‌حیل می‌خواهند نهضت ملی ایران را که چندسال است مردم این مملکت در راه آن رنج کشیده‌اند و به نتایج نکویی رسیده‌اند

از بین ببرند. و باز وطن عزیز ما در دچار دخالت‌های نامشروع و اغراض دول استعماری و اعمال آن یکنند.» در ۲۸ مرداد اسناد تازه‌منتشرشده، دفتر سیا در تهران در شکل‌گیری این تظاهرات نقش ایفا کرده بود. ظهر آن روز خیابان‌های تهران و شهرهای مهم دیگر در کنترل واحدهای ارتش بود. زاهدی از مخفیگاه خود خارج شده و در رادیو اعلام کرد نخست‌وزیر

ایران است. دفتر ستاد مشترک ارتش تسخیر می‌شود و خانه مصدق را غارت می‌کنند. افسران و چهره‌های سیاسی وفادار به مصدق بازداشت می‌شوند. شاه به ایران بازمی‌گردد و سیا برای کمک به زاهدی ظرف دوروز پنج‌میلیون‌دلار در اختیار او می‌گذارد. محمد مصدق در پایان جلسه‌اول دادگاه خود می‌گوید: «من به قدرت مردم کار کردم و اگر افکار عمومی نبود، چطور می‌توانستم انگلیسی‌ها را بیرون کنم؟ چطور می‌توانستم کنسولگری‌ها را ببندم؟ چطور می‌توانستم در شورای‌امنیت فاتح شوم؟ به خدا این مردم حق دارند در عداد مردم آزاد جهان باشند.»

پی‌نوشت‌ها:

۱- **محمدنقی ریاحی از برجسته‌ترین افسران و نظامیان حامی دکتر مصدق و جبهه ملی و رییس ستاد ارتش منصوب دکتر مصدق در هفت‌ماه پایانی دوران نخست‌وزیری او بود که کودتای ۲۵مرداد ۱۳۳۲ علیه دولت مصدق را خنثی و توازن قوا را از سمت حامیان محمدرشاه‌ها پهلوی به سوی حامیان مصدق سوق داد.**، اما پس از برانزادی دولت مصدق در ۲۸مرداد ۱۳۳۲ دستگیر و زندانی شد.

۲- **یکی از قوای سه‌گانه کشور که عامل تشکیل حکومت صبح است و آن شامل مجلس شورای است مرکب از نمایندگان ملت که وضع قوانین را برعهده می‌گیرد. قانونگذاری. (فرهنگ فارسی معین) ۳- منبع دفاعیات دکتر محمد مصدق، کتاب «مصدق در محکمه نظامی»، اثر جلیل بزرگمهر**

نگاه

تکثرگرایی سیاسی

باید ونباید‌ها

محمد قیقبادی

● پلورالیسم یا تکثرگرایی سیاسی، مشارکت سازماندهی‌شده گروهی از مردم جامعه در سیاست و سیاست‌ورزی است. به عبارت دیگر این واژه به معنای وجود احزاب، دسته‌جات و تقسیم‌بندی‌های سیاسی است که فعالان مدنی در قالب این نهادها به بیان دیدگاه و مواضع سیاسی خود پرداخته و هواداران آن تفکر را به سمت یک سازمان سوق می‌دهند. در جامعه‌ای با مشخصات مدنیت، سیاست‌ورزی بدون وجود تحزب، آسیب‌زااست و به سمت «سیاسی‌کاری» رانده می‌شود.

دکتر حسین بشیریه درکتاب «درس‌های دموکراسی برای همه» درباره این نهاد می‌نویسد به نظر بسیاری از صاحب‌نظران، دموکراسی درنهایت چیزی جز رقابت حزبی نیست و انتخابات بدون رقابت احزاب، معنا ندارد.

اساس تشکیل یک حزب، رسیدن به راهی است که موسسان و اعضای آن بتوانند مرام و دیدگاه خود را به عمل بیاوراند.

در واقع می‌توان گفت دسترسی غیرمستقیم یا مستقیم به دولت و دستیابی به مراکز رسمی قدرت و اداره امور جامعه، براساس برنامه‌های خود است.

در جامعه متکثر سیاسی بر اساس ارزش‌ها و آرمان‌های کلی حکومت، وحدت ملی، قوانین مشخص، مورد قبول و متناسب با فرهنگ و شرایط روز جامعه، احزاب و جناح‌های مختلف باید بتوانند در یک تعارض سازنده یا یکدیگر با هدف تأمین اهداف و آرمان‌های حکومت و البته مهم‌تر از آن مردم، نظرات و کارکردهای خود را به معرض نمایش و قضاوت بگذارند.

با این‌کار علاوه بر تأمین مصالح عمومی و اهداف کلی نظام سیاسی حاکم، آگاهی‌بخشی و شفافیت عمومی را در جامعه گسترش دهند. از آنچه بیان شد می‌توان نتیجه گرفت که پلورالیسم سیاسی، رابطه‌ای تنگاتنگ با فعالیت احزاب سیاسی و انتقال صحیح و مبتنی بر اصول قانونی جابه‌جایی قدرت دارد و البته این مهم، ابزارهای خاص خود را می‌خواهد؛ ابزارهایی از جمله پشورش تفکر حزبی، ابزارهای رسانه‌ای، آزادی‌های قانونی و وجود احزابی قدرتمند.

این روزها بحث تشکیل برخی احزاب جدید که هرکدام بنیه فکری خود را متعلق به دو تفکر مختلف سیاسی موجود در کشور می‌دانند، مطرح است. بی‌شک فضای جدید سیاسی، متحول از انتخابات سال ۹۲ این فرصت را فراهم کرده است تا بحث تشکیل و فعال‌سازی مجدد احزاب در کشور شکل گیرد.

باید پذیریم پاکرفتن و شناسنامه‌دارشدن جریان سیاسی، بایدونباید‌های خود را دارد که در صورت مدتی‌توجه کارکرد و تأثیر حزب، کوتاه‌مدت و حتی منفی خواهد بود؛ ۱- مرامنامه، رکن اصلی تئوریک یک گروه است که غیر از موارد و ملزومات رسمی باید نشان‌دهنده خاستگاه واقعی، تفکر حاکم و روشن‌کننده ابهامات باشد.

در واقع به درستی بگویید چه هستیم کجا بودیم به کجا می‌خواهیم برسیم و به چه آرمانی معتقدیم.

۲- موسسان و بنیان تشکیل حزب، همیشه نماد و بپوزی از آن بوده‌اند. به این معنا که به‌نوعی بيوگرافی مجموعه هستند و می‌توانند در جاذبه و دافعه حزب تأثیر مستقیم داشته باشند. آن فعال سیاسی که قصد دارد در یک گروه یا حزب، مشارکت مدنی داشته باشد توجه ویژه به سردمداران، عقبه و البته ارتباط مرام و مسلک حزب با سوابق و اعتقادات سیاسی آنان خواهد داشت. به عبارتی مهم است که مرام حزب چقدر با مجریان آن تناسب دارد.

۳- نکته مهم دیگر در روند تشکیل حزب، برنامه آن در جذب است.

به نظر نگارنده وقتی درون یک جبهه یا جناح سیاسی مشخص، حزب جدید تأسیس می‌شود، جذب باید ابتدا از نزدیکترین افراد از نظر اعتقادی صورت گیرد.

برای تحقق این مهم، لازم است مواضع در برابر برخی موارد حساس و تأثیرگذار که در گذشته اتفاق افتاده یا قرار است رخ دهد، به روشنی اعلام شود تا فضای بدبینی و دوگانگی برای همفکران ایجاد نشود و طوری باشد که تکلیف را برای انتخاب مشخص کند. نباید در ابتدای کار شایعه دوگانگی به وجود بیاید.

۴- قرار نیست در یک جامعه و حتی در یک جناح سیاسی، همه با یکدیگر اعتقادات تمام‌مشترک داشته و البته حتماً با هم همراه باشند. کسانی که با اعتقاد خود دست به کار تشکیل حزب یا گروه می‌شوند، باید خود را برای شنیدن انتقادات آماده‌کنند نه اینکه منتقدان را به جای جذب به مخالف تبدیل سازند. پاسخگویان باید توجیه شوند که کجا باید چه بگویند و چگونه آن را بیان کنند. در فضای سیاسی-انتقادی، سعه صدر و چگونگی برخورد با منتقدان از تدش گرفته تا کند، بسیار مهم و تأثیرگذار است.